

КОРОТКИЙ ІСТОРИЧНИЙ НАРИС РОЗВИТКУ ГЕНЕТИКИ

Прізвище	Відкриття
1 Г. Мендель (1865)	А Відкриття мутацій під дією рентген-променів
2 Х. де Фріз, К. Корренс, Е. Чермак (1900)	Г Основні закономірності спадковості
3 У. Бетсон (1906)	Е ₁ Передвідкриті закони спадковості Г. Менделя
4 Г. Харді, В. Вайнберг (1908)	Е ₂ Закон гомологічних рядів спадковості
5 В. Л. Йогансен (1909)	І Структура ДНК та її значення в спадковості
6 М. І. Вавилов (1921)	Н Введення терміну «генетика»
7 Т. Морган (Нобелівська премія, 1933)	О Закон генетичної рівноваги популяцій
8 Г. Меллер (Нобелівська премія, 1946)	П Визначення природи генетичного коду
9 Ф. Крік, Л. Барнет, С. Бреннер (НП, 1961)	Р Хромосомна теорія спадковості
10 Ф. Крік, Дж. Уотсон та ін. (НП, 1962)	Т Введення термінів «ген», «генотип», «фенотип»
11 В. Арбер, Д. Натанс, Г. Сміт (НП, 1978)	Я Відкриття рестриктаз та їх застосування

Таблиця 8. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТЕМИ

Поняття	Сутність
ГЕН	Ділянка ДНК, що містить інформацію про первинну структуру молекули білка або РНК і визначає можливість розвитку ознаки
ГЕНОМ	Сукупність спадкової інформації у клітинах організму певного виду, записаної на ДНК
ХРОМОСОМИ	Структури клітин еукаріотів, що забезпечують збереження, розподіл та передачу спадкової інформації
ЕКСПРЕСІЯ ГЕНІВ	Використання спадкової інформації генів для синтезу функціональних продуктів – молекул РНК та білків
ТРАНСКРИПЦІЯ	Передача інформації про первинну структуру білка з молекули ДНК на іРНК
ГЕНЕТИЧНИЙ КОД	Збереження спадкової інформації про амінокислоти білків у молекулах ДНК у вигляді послідовностей нуклеотидів
ТРАНСЛЯЦІЯ	Сукупність процесів, що здійснюють перетворення спадкової інформації іРНК у білок первинної структури
РЕПЛІКАЦІЯ	Самоподвоєння ДНК, що забезпечує точне копіювання спадкової інформації і передачу її з покоління в покоління
РЕПАРАЦІЯ ДНК	Сукупність процесів, за допомогою яких клітина знаходить і виправляє пошкодження молекул ДНК
ПОДІЛ КЛІТИН	Сукупність процесів, завдяки яким спадкова інформація клітини передається наступному поколінню клітин
КЛІТИННИЙ ЦИКЛ	Період існування клітини від одного поділу до іншого або до загибелі клітини
МІТОЗ	Поділ еукаріотичної клітини з утворенням двох клітин з таким самим набором хромосом, як у материнської клітини
МЕЙОЗ	Поділ еукаріотичних клітин, внаслідок якого утворюються дочірні клітини з удвічі меншим набором хромосом
РЕКОМБІНАЦІЯ ДНК	Перерозподіл генетичної інформації ДНК, що призводить до виникнення нових комбінацій генів
СТАТЕВІ КЛІТИНИ	Клітини з гаплоїдним набором хромосом для передачі спадкової інформації під час статевого розмноження
ЗАПЛІДНЕННЯ	Процес злиття чоловічої та жіночої статевих клітин з утворенням зиготи, яка дає початок новому організму
ОНТОГЕНЕЗ	Індивідуальний розвиток особини від її зародження до смерті, що відбувається відповідно до певних закономірностей
ЕМБРІОГЕНЕЗ	Період онтогенезу від зиготи до народження

Вправа 2. У дрозоділі сірий колір тіла домінує над чорним. Схрещуються сірі та чорні особини. Які генотипи батьківських особин, якщо від цього схрещування...

Варіант I: ...половина потомків мала сіре забарвлення, половина – чорне?

Варіант II: ...усі нащадки мають сіре забарвлення?

Вправа 3. У норки коричневе забарвлення хутра визначається домінуючим алелем, сіре – рецесивним. Визначте генотипи нащадків від схрещування:

Варіант I: сірого самця з коричневою гетерозиготною самкою;

Варіант II: коричневого гомозиготного самця із сірою самкою.

Вправа 4. У морської свинки хвиляста шерсть домінує над гладкою. Запишіть генотипи всіх тварин у таких схрещуваннях:

Варіант I: з хвилястою шерстю × з гладкою шерстю = усі нащадки з хвилястою шерстю.

Варіант II: з хвилястою шерстю × з гладкою шерстю = розщеплення 1 : 1.

Вправа 5. У людини низький зріст домінує над високим. Батьки низького зросту і гетерозиготні за цією ознакою. Яка вірогідність народження...

Варіант I. ...дітей високого зросту?

Варіант II. ...дітей низького зросту?

Вправа 6. У томатів алель нормальної висоти стебла домінує над алелем карликовості. Яке співвідношення генотипів буде в поколінні від схрещування...

Варіант I. ...гетерозиготної рослини з рецесивною гомозиготою?

Варіант II. ...гомозиготної карликової рослини з гомозиготною високою рослиною?

ДІЯЛЬНІСТЬ

Практична робота № 3 (Б)

СКЛАДАННЯ СХЕМ ДИГІБРИДНОГО СХРЕЩУВАННЯ

Мета: закріплюємо знання III закону Менделя; формуємо уміння складати схеми схрещування особин.

Розв'язування вправ

Вправа 1. Які типи гамет утворюють організми з такими генотипами: а) ААВВ; б) АаВВ; в) ааВВ; г) ААВb; д) Аabb; е) АaVb?

Вправа 2. У томатів нормальна висота (А) і червоний колір плодів (В) – домінантні ознаки, а карликовість і жовтоплідність – рецесивні. Які плоди будуть у рослин, отриманих унаслідок схрещування: а) ААbb × ааВВ; б) АaVb × Аabb; в) АaVb × аabb?

Вправа 3. У людини кароокість і наявність ластовиння – домінантні ознаки. Кароокий без ластовиння чоловік одружується з блакитноокою жінкою, в якій є ластовиння. Визначте, якими в них будуть діти, якщо чоловік гетерозиготний за ознакою кароокості, а жінка гетерозиготна за ознакою ластовиння.

Вправа 4. У гарбуза біле забарвлення плодів домінує над жовтим, а кругла форма – над видовженою. Яким буде розщеплення за фенотипом при дигібридному схрещуванні батьківських особин з генотипами АaВВ×аaVb?

Вправа 5. Довгошерстого чорного самця морської свинки схрестили з чорною короткошерстою самкою. Отримано 15 свинок з короткою чорною шерстю, 13 – з довгою чорною, 4 – з короткою білою, 5 – з довгою білою. Визначте генотипи батьків, якщо чорна і довга шерсть є домінуючими проявами ознак.